

Zemun, 107 x. 1935.

Josip Balen

1738

Dr. JOSIP BALEN (ZEMUN):

PRILOG POZNAVANJU NAŠIH MEDITERANSKIH ŠUMA

(CONTRIBUTION À LA CONNAISSANCE DE NOS FORÊTS MÉDITERRANÉENNES)

UVOD.

Ljeti 1933 godine posjetio sam šume otoka Mljeta. Nije to bilo bez naročitih razloga. Mnogo me je yuklo srce da vidim i što bolje pregledam ovaj slavljeni i lijepi otok — jedno zbog njegovog naročitog položaja daleko na jugu, a drugo i u najvećoj mjeri zbog njegovih zasebnih osobina, koje su, nema zбора, u najužoj vezi baš s tim položajem. Tu su prije svega interesantne šume, koje su me upravo vabile u svoje krilo, a koje nose izrazit mediteranski karakter i po obilju i osobinama vrsta i po sastavu biljnih zajednica i po karakteristikama regeneracije i po proizvodima, koje daju i mogu dati, a onda i po odnosu, koji postoji između šume i čovjeka, a koji je u Mediteranu, u svakom slučaju, svoje vrste.

Razumljivo je, međutim, da ni turističke interesantnosti na ovom otoku nisu bez važnosti. Pored prirodnih ljepota, koje su u velikoj mjeri posljedica mora — a to je prije svega na osobiti način izgrađena obala, pa južno sunce i obilje biljnih vrsta — jaka je i historijska pozadina otoka Mljeta, koja je baš ovdje, kao malo gdje, i bogata i interesantna i koja posjetioca potstiče i opominje na mnoga razmišljanja (1).

Upravo razmišljanje o svima pomenutim momentima, koji su pod raznolikim vidom dolazili do mene, a naročito razmišljanje o mediteranskoj šumi, ponukalo me je da odputujem na Mljet i da ga prokrstarim.

Možda je potrebno već na početku istaći činjenicu, da baš Mljet ima nekoliko veoma značajnih osebina, koje mu daju prednosti, kakvima se, pored svih svojih ljepota i interesantnosti, ne mogu da podiče drugi naši otoci. U najmanju ruku rečeno, oni nemaju takvih osebina u tolikoj mjeri. S jedne strane činjenica, da se je more uvuklo u masiv otoka i da čini tamo — možemo kazati — dva prava pravcata jezera, stari samostan iz 12 stoljeća, smješten kao drevni stražar i svjedok davne prošlosti na malom otočiću Sv. Marije u Velikom Jezeru (sl. 1), borova šuma — šuma sa svim potrebnim atributima, koji su na ovim staništima mogući

Dr. JOSIP BALEN (ZEMUN):

DRUGI PRILOG POZNAVANJU NAŠIH MEDITERANSKIH ŠUMA

(DEUXIÈME CONTRIBUTION A LA CONNAISSANCE DE NOS
FORÊTS MÉDITERRANÉENNES)

UVOD.

U svojim ranijim radovima osvrnuo sam se na izvjesne osobine naših mediteranskih šuma. Pri tom sam imao pred očima s jedne strane podizanje novih sastojina na našim mediteranskim golijetima, a s druge strane osobine, koje imaju te šume u biljno-geografskom i u gospodarskom pogledu na jednom od najizrazitijih naših mediteranskih staništa, na otoku Mljetu.^{1,2}

Iznesena opažanja o šumi na Mljetu mogu služiti kao podloga za proučavanja i na drugim našim analognim staništima, na kojima dolaze iste vrste drveća. Ta opažanja možda mogu dati u izvjesnoj mjeri i osnovicu za vođenje šumskoga gospodarstva u našem Mediteranu. Jer kao izrazito mediteransko stanište daje otok Mljet na velikom dijelu svoga teritorija zaista mnogo elemenata za proučavanje mediteranske šume.

I obilje vrsta drveća i pomlađivanje i iskorišćavanje glavnih i sporednih šumskih prihoda u Mediteranu je vrlo interesantno uopće, a naročito za stručnoga čovjeka. Ta interesantnost dolazi u prvom redu do izražaja, kad se uporede rezultati proizvodnje na raznim kontinentalnim šumskim staništima sa rezultatima, koje daje ovo stanište.

Šuma na Mljetu i njezina veza sa narodnim životom daje dovoljno razloga dolasku do uvjerenja, da je tu šumsko gospodarstvo u mnogome najuže povezano sa narodnim životom, a napose sa poljoprivredom. Ta je povezanost jača nego na drugim našim staništima, dalje od Mediterana.

Mediteransko šumsko gospodarstvo čini zaseban dio našega šumarstva i po trajanju ophođenja, naročito za lišćare, i po svojim proizvodima i po odnosu prema poljoprivrednim kulturama.

Šuma u Mediteranu ima pored ostalih i ove dvije osobine: ona je redovno orijetka u etaži glavne sastojine, što znači da se mora obratiti pažnja donjoj, prizemnoj sastojini. Tu osobinu imaju šume na staništima, koja su ili stepska ili su po klimatskim činiocima blizu stepskima. Osim toga se šuma u Mediteranu javlja vrlo često na malim površinama, u skupinama ili je isprepletana sa poljoprivrednim kulturama. Ni u tom slučaju nema ona malo značenje za narodni život. Šta više — te se skupine vrlo često ne mogu ukloniti bez jačih posljedica štetnih za odvijanje narodnog života.

¹ Balen, Naš goli Krš, Zagreb 1931.

² Balen, Prilog poznavanju naših mediteranskih šuma, Š. L. 1935.

Primjetba: Ministarstvu šuma i rudnika, koje me je pomoglo da obidem izvjesna naša mediteranska staništa, izrazujem i na ovom mjestu svoju zahvalnost. — Pisac.

Dr JOSIP BALEN (Zemun):

TREĆI PRILOG POZNAVANJU NAŠIH MEDITERANSKIH ŠUMA*

(TROISIÈME CONTRIBUTION À LA CONNAISSANCE DE NOS
FORÊTS MÉDITERRANÉENNES)

UVOD

Dajući priloge za upoznavanje naših mediteranskih šuma, u dosadašnjim svojim radovima imao sam pred očima u prvom redu tipične vrste drveća, koje pružaju naročito obilježje našim mediteranskim staništima. To obilježje dolazi do izražaja ne samo u pogledu biljnih zajednica nego, što je za nas od osobite važnosti, i u gospodarskom odnosu između njih i čovjeka.^{1, 2, 3}

Kad govorimo o lišćarima u našem užem Mediteranu, redovno ne poklanjamo mnogo pažnje pitomom kestenu, premda on s pravom zaslužuje da se s njime pozabavimo i više i intenzivnije. Pitomi kesten zaslužuje to ako već i ne zbog svojega areala, a ono zbog svoje važnosti koju ima i kao vrsta koja daje odlično i vrlo korisno drvo, i kao vrsta koja zbog svoga ploda ima upravo neocjenjivu vrijednost za ishranu.

I u našoj starijoj stručnoj literaturi ističu važnost kestena uopće, ali ne nalazimo da mu je obraćana zasebna pažnja s obzirom na njegovo uzgajanje u primorskim krajevima.⁴

Pisci, koji su se iscrpnije bavili našim Primorjem i njegovom florom, redovno samo ukratko napominju pitomi kesten kao vrstu, koja zauzima pojedina omanja primorska staništa. Ne nalazimo u tim radovima detaljnijih obavještenja o staništu kestena i o njegovim osebinama, ne nalazimo ni detaljnijih podataka o biljnim vrstama s kojima on do-

* Ministarstvu šuma i rudnika, koje mi je dalo mogućnosti da sam obišao kestenova staništa u Primorju, i na ovom mjestu najljepše zahvaljujem.

Iskrena hvala g. prof. Univ. Dr. Lj. Glišiću za određivanje flore, a g. g. prof. Univ. Dr. St. Nikoliću i asistentu Ing. O. Štokeru za izvršene analize u Zavodu za agrikulturnu hemiju i u Zavodu za pedologiju.

Pisac.

¹ Balen, Naš goli Krš, Zagreb 1931.

² Balen, Prilog poznavanju naših mediteranskih šuma, Š. L. 1935.

³ Balen, Drugi prilog poznavanju naših mediteranskih šuma, Š. L. 1937.

⁴ Šulek, Korist i gojenje šumah, osobito u trojednoj Kraljevini, Zagreb 1866.